

Małgorzata Dolata¹

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Rola infrastruktury w procesach rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie województwa wielkopolskiego

The Role of Infrastructure in the Development Processes of Rural Areas for the Example of the Wielkopolskie Voivodship

Synopsis. W opracowaniu wskazano na rolę infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury społecznej, jako na jeden z fundamentalnych czynników określających tempo zachodzących na obszarach wiejskich procesów rozwojowych oraz gwarantujących proces ich konwergencji. Zaprezentowano także wyniki badań dotyczące oceny zadowolenia mieszkańców obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego z usług świadczonych przez podstawowe składniki infrastruktury społecznej. Zastosowano metodę doboru nielosowego opartego o znajomość struktury badanej populacji. Analiza danych uzyskanych podczas badań empirycznych pozwoliła jednoznacznie stwierdzić, że dla ludność zamieszkująca tereny wiejskie, usługi dostarczane przez infrastrukturę gospodarczą są znacznie ważniejsze, niż usługi świadczone przez infrastrukturę społeczną. Istnieją także znaczące różnice w oceny zadowolenia z usług infrastruktury społecznej. Usługi świadczone przez infrastrukturę ochrony zdrowia i infrastrukturę kultury oceniane są jako wystarczające, z kolei usługi oferowanym przez infrastrukturę sportu jako dobre i bardzo dobre.

Słowa kluczowe: infrastruktura, infrastruktura społeczna, globalizacja, obszary wiejskie

Abstract. The study identifies the role of infrastructure, with particular emphasis on social infrastructure, as one of the fundamental factors determining the rate that processes occur in rural development and guaranteeing the process of their convergence. It also presents the results of research on the assessment of satisfaction of Wielkopolska Voivodship rural population of the services provided by the basic components of social infrastructure. In the selection of the research sample was used non-random selection based on knowledge of studied population structure. Analysis of data obtained during the empirical research showed that today in the era of globalization processes, for people living in rural areas, services provided by the economic infrastructure are much more important than the services provided by social infrastructure. There are also significant differences in the evaluation of satisfaction with the services of social infrastructure. The services provided by the health care infrastructure and culture are judged to be sufficient, while the services offered by the sport infrastructure are assessed at the level of very good or good.

Key words: infrastructure, social infrastructure, globalization, rural areas

Wstęp

Zachodzące współcześnie zmiany o zasięgu ogólnoswiatowym dotyczą również obszarów wiejskich. Mieszkańcy wsi muszą zmierzyć się z powstającymi w wyniku postępującej globalizacji i integracji zjawiskami prowadzącymi do narastania regionalnych dysproporcji rozwojowych. Waga tych zjawisk powoduje, że znajdują one centralne miejsce w działaniach na rzecz spójności społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich

---

¹ dr, Katedra Ekonomii, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań,
e-mail: dolata@up.poznan.pl

podejmowanych przez organy władzy na wszystkich szczeblach. Ich wyrazem są programy pomocowe Unii Europejskiej, liczne programy opracowywane przez kolejne rządy, a także strategie, których podmiotem są województwa, powiaty czy gminy.

W proponowanych strategiach i programach operacyjnych, fundamentalnym czynnikiem warunkującym rozwój obszarów wiejskich jest infrastruktura. Jej rozwój i modernizacja przyczyniają się nie tylko do podnoszenia atrakcyjności ekonomicznej terenów wiejskich, ale stanowią również podstawę kreowania ich wielofunkcyjnego charakteru i pozwalają na wyrównywanie różnic w poziomie życia ludności oraz funkcjonowania przedsiębiorstw na wsi i w mieście.

Głównym celem artykułu jest przedstawienie roli infrastruktury jako jednego z kluczowych czynników wpływających na rozwój obszarach wiejskich. Ponadto zaprezentowano w nim wyniki badań dotyczące oceny zadowolenia mieszkańców obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego z usług świadczonych przez podstawowe składniki infrastruktury społecznej.

Infrastruktura a rozwój obszarów wiejskich

Obszary położone poza strefą zurbanizowaną lub uprzemysłowioną, o silnym związku działalności gospodarczej z zasobami środowiska przyrodniczego, często zdominowane przez produkcję rolniczą, stanowią obszary wiejskie. Tworzą one szczególny rodzaj struktury ekonomiczno-społecznej podlegającej w istotny sposób zjawiskom globalizacyjnym i integracyjnym. Jedną z podstawowych sfer, na które procesy te wywierają ogromny wpływ, są przekształcenia struktury ekonomicznej terenów wiejskich wywołane zmianami polityki gospodarczej, skupionej jeszcze do niedawna na rolnictwie i produkcji żywności.

Obecnie podstawowym celem polityki ekonomicznej prowadzonej wobec obszarów wiejskich jest realizacja koncepcji trwałego i zrównoważonego rozwoju (Borys, 1999; Kośmicki, 2010). Zaś jednym z filarów, na których opiera się tenże rozwój jest dążenie do równowagi społecznej środowisk wiejskich, poprzez stworzenie podobnych do miejskich warunków życia na wsi oraz zapewnienie dostępności mieszkańcom wsi do szeroko rozumianych osiągnięć cywilizacyjnych (Spsychalski, 2009).

Jednym z podstawowych czynników determinujących trwały i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich jest infrastruktura. Jej znaczenie w ramach zachodzących procesów rozwojowych, zwłaszcza na poziomie regionalnym i lokalnym, wynika z faktu, że ma ona ogromny wpływ na budowanie konkurencyjności terenów wiejskich, przez co czyni je bardziej lub mniej atrakcyjnymi, a więc może sprzyjać korzystnym zmianom lub stanowić barierę rozwoju.

Infrastruktura jest częścią składową ekosystemu człowieka, gdzie ekosystem traktowany jest jako zbiór różnego rodzaju wzajemnie ze sobą powiązanych relacji jednostek ludzkich wraz z fizycznymi cechami ich otoczenia, w którym znajdują najdogodniejsze warunki życia. Wśród materialnych elementów tegoż otoczenia niezwykle ważne miejsce zajmuje zespół urządzeń i instytucji nazywanych infrastrukturą (Dice, 1955). Tak więc określenie czegoś mianem infrastruktury ma na celu podkreślenie, że chodzi o obiekty, urządzenia, czy też inne zjawiska, które postrzegane są jako fundament, bez którego istnienia nie jest możliwe tworzenie, rozwój, czy prawidłowe funkcjonowanie jakiegoś fragmentu systemu społecznego lub też tego systemu jako całości (Ratajczak, 1999).

Przy obecnym bardzo zróżnicowanym stanie zagospodarowania infrastrukturalnego polskiej wsi, tereny te są znacznie mniej atrakcyjne dla potencjalnych mieszkańców i inwestorów w porównaniu z obszarami zurbanizowanymi (Hadyński, 2015; Winiarski, 2002). Jakkolwiek w ostatnich kilkunastu latach dokonał się postęp w rozwoju infrastruktury wsi, to nadal poziom jej rozwoju jest niewystarczający w stosunku do potrzeb. Niedostatki w wyposażeniu infrastrukturalnym dotyczą przede wszystkim dostępu do usług świadczonych przez sieć kanalizacyjną i oczyszczalnie ścieków oraz dużych dysproporcji pomiędzy poziomem rozwoju sieci wodociągowej a poziomem rozwoju systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków (Dolata, 2015; Dolata, 2011).

Współcześnie, wraz z rozwojem cywilizacyjnym, postrzeganie infrastruktury uległo zmianie. Uznaje się, że możliwość zaspokajania podstawowych potrzeby związanych z usługami oferowanymi przez kluczowe elementy infrastruktury powinna być powszechna (Dziembowski, 1985). Natomiast jej stan ocenia się już nie tylko za pomocą wskaźników określających jej ilość, ale przede wszystkim przez jakość i dostępność świadczonych przez nią usług (Dolata, Lira, 2009). W związku z tym podstawowe pomiary wyposażenia danego obszaru w infrastrukturę należy uzupełniać przez opinie podmiotów biorących udział w jej użytkowaniu i opierać się również na takich wskaźnikach jak:

- stopień zadowolenia z jakości usług,
- stopień zadowolenia z dostępu do usług.
- szkodliwość dla środowiska i człowieka,
- wydajność,

Efektami interwencji w obszarze infrastruktury powinno być nie tylko podnoszenie atrakcyjności danego obszaru i wzrost poziomu oraz komfortu życia mieszkańców, ale także wyrównywanie szans rozwojowych pomiędzy regionami i wewnątrz nich w zakresie jakości i dostępności oferowanych usług (Spsychalski, 2005). Ponadto działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury na poziomie lokalnym powinna cechować komplementarność i spójność ze strategiami krajowymi i regionalnymi.

Infrastruktura jest jednym z najistotniejszych uwarunkowań rozwoju. Waga jej znaczenia wynika przede wszystkim z faktu, że stanowi podstawę wszelkiej działalności gospodarczej (wpływa na jej zakres oraz przestrzenne rozmieszczenie, pełni rolę czynnika aktywizującego postęp społeczno-gospodarczy oraz jest jednym z podstawowych wyznaczników warunków życia ludności (Pięcek, 1997).

Należy jednak zauważyć, iż zgodności poglądów co do istotnej roli infrastruktury w procesach rozwoju towarzyszy coraz większa świadomość tego, że nie każdy rozwój infrastruktury automatycznie przyczynia się do poprawy sytuacji i że niekiedy zmiany zachodzące w infrastrukturze mogą wywoływać także następstwa niepożądane. Podstawowym niepożądanym efekt rozwoju infrastruktury jest tzw. „efekt tunelu”, czyli sytuacja kiedy rozwój infrastruktury sprowadza się głównie do przedsięwzięć zwiększających tranzytowe znaczenie danego obszaru. Efekt ten w minimalnym stopniu wywołuje pozytywne efekty zewnętrzne, a często jest źródłem istotnych lokalnych niekorzyści zewnętrznych. Kolejnym niepożądanym efektem rozwoju infrastruktury jest tzw. „efekt ucieczki” polegający na tym, że wzrost poziomu wykształcenia i kwalifikacji w następstwie rozwoju oświaty, w połączeniu z ułatwieniami komunikacyjnymi wynikającymi z doskonalenia transportu, przyczyniają się do nasilenia migracji ludności do regionów tradycyjnie lepiej rozwiniętych (Ratajczak, 2002).

Na obecnym etapie rozwoju obszarów wiejskich, wynikającym także z postępujących procesów globalizacyjnych, wskazuje się, że szczególne znaczenie w procesach rozwojowych obszarów wiejskich, obok infrastruktury gospodarczej i instytucjonalnej, odgrywa infrastruktura społeczna. Poprzez bezpośredni, jak i pośredni wpływ na tempo i poziom rozwoju obszarów wiejskich staje się ona jednym z najważniejszych, a jednocześnie niezbędnych i najbardziej efektywnych czynników ich rozwoju. Pełni również rolę stimulatora rozwoju innych systemów funkcjonujących na wsi, a przez to znacząco wpływa na rozwój gospodarczy, społeczny i przestrzenny obszarów w nią wyposażonych.

W większości definicji infrastruktury społecznej występujących w literaturze przedmiotu podkreśla się, że infrastruktura społeczna to:

- zespół urządzeń i instytucji świadczących usługi zaspokajających określone potrzeby ludzkie (Palonka, 1992),
- zorganizowana przez państwo lub inne podmioty polityki społecznej materialną podstawą zaspokojenia bezpośrednich potrzeb społeczeństwa (Dolata, Łuczka-Bakuła, 2005),
- urządzenia i instytucje, dzięki którym świadczone są nieprodukcyjne usługi umożliwiają stworzenie właściwych standardów życia ludności w zakresie m. in. oświaty i wychowania, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, sportu, rozrywki i wypoczynku oraz kultury (Czaja, 2001).

Mówiąc o infrastrukturze społecznej należy brać pod uwagę zarówno określone obiekty i urządzenia, jak i zatrudnione w nich osoby wraz z ich kwalifikacjami i umiejętnościami. Funkcjonowanie infrastruktury związane jest z bazą materialną i kapitałem ludzkim oraz efektami będącymi wynikiem świadczonych usług. Istnieje ścisły związek pomiędzy zasobami materialnymi, ludzkimi i finansowymi, a infrastruktura społeczna stanowi integralną jedność kapitału materialnego i intelektualnego (Ratajczak, 1999).

W proponowanych i przyjmowanych na różnych szczeblach administracyjnych kraju strategiach i programach operacyjnych na rzecz rozwoju i zwiększania spójności obszarów wiejskich, zawsze jako na jeden z głównych czynników zwraca się uwagę na kapitał ludzki, czyli zasób wiedzy, umiejętności, energii i zdrowia ucieleśniony w danym narodzie w ogóle i w każdym obywatelu w szczególności (Domański, 2001). Rozwój kapitału ludzkiego, jak też sposoby i stopień jego wykorzystania determinowane są czynnikami tkwiącymi nie tylko w sferze regulacji, ale również tymi, które znajdują się w sferze realnej gospodarki. Na poziomie sfery realnej jednym z wyznaczników współokreślających poziom wykształcenia, poziom zdrowotności i kultury jest infrastruktura społeczna (Łęcznar, 2008).

Infrastruktura społeczna ma przede wszystkim charakter lokalny, ponieważ jest umiejscowiona na obszarach konkretnych gmin, których terytoria w przeważającej mierze zajmują obszary wiejskie. Dlatego należy ją traktować jako endogenne czynniki ich rozwoju. Jest zawsze jednym z warunków rozwoju, gdyż zaspokaja te potrzeby, które są powszechnie odczuwane i są zaspokajane w środowiskach lokalnych, ponieważ instytucje świadczące usługi społeczne funkcjonują w określonym przestrzennie miejscu. Tak więc rozwój składników infrastruktury świadczących usługi społeczne nie tylko staje się czynnikiem rozwoju, ale także uruchamia inne wewnętrzne czynniki rozwoju, np. działalność gospodarczą, inwestycje w budownictwo mieszkaniowe. Zaangażowanie to powoduje wzrost optymistycznych postaw wobec środowiska zamieszkania, co wpływa na nie stabilizująco. Nie można zatem mówić o rozwoju obszarów wiejskich w ujęciu lokalnym bez odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej (Kurzynowski, 2012).

Funkcjonowanie elementów tworzących infrastrukturę społeczną umożliwia realizację polityki społecznej w dziedzinie kształtowania warunków życia mieszkańców wsi oraz tworzenia ładu społecznego i przestrzennego. W sferze realnej gospodarki jest jednym z najistotniejszych wyznaczników determinujących poziom wykształcenia, zdrowotności czy też kultury społeczeństwa. Uznawana jest za wyraz postępu społecznego i stanowi ważną część polityki społecznej państwa, które poprzez uregulowania prawne, instytucje i sposoby finansowania kojarzy zaspokajanie ważnych potrzeb społecznych, głównie o charakterze niematerialnym, z celami państwa, samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych (Łęcznar, 2008).

Infrastruktura społeczna zajmuje również jedno z kluczowych miejsc we wspomnianej już koncepcji rozwoju zrównoważonego. Otoczenie infrastrukturalne uznawane jest za warunek konieczny do jej realizacji, ponieważ procesy rozwojowe dokonują się na bazie spójnej, kompletnej i dojrzałej infrastruktury, ściśle związanej z wykorzystaniem kapitału naturalnego, rzeczowego i ludzkiego oraz kapitału społecznego i politycznego. Ponadto rozwój zrównoważony może przekształcać się z koncepcji teoretycznej w realizowaną strategię przemian pod warunkiem ukształtowania tej koncepcji jako procesu tworzenia spójnej zintegrowanej infrastruktury (Chmielak, 2001). Na szczególną rolę infrastruktury społecznej w lokalnych procesach rozwojowych obszarów wiejskich zwracają przede wszystkim uwagę następujące aspekty (Gogolewska, 1999):

- istnieje zależność między rozwojem regionu a stanem jego wyposażenia w infrastrukturę społeczną, bowiem to infrastruktura społeczna przyczynia się do uruchomienia i określenia stopnia wykorzystania zasobów lokalnych, a tym samym do rozwoju regionu,
- rozbudowana infrastruktura społeczna może być magnesem przyciągającym kapitał i siłę roboczą,
- w polityce regionalnej władze często posługują się infrastrukturą społeczną jako instrumentem i argumentem marketingu terytorialnego,
- ze względu na swoje szczególne znaczenie infrastruktura społeczna powinna być przedmiotem oddziaływania nie tylko władz centralnych, ale przede wszystkim regionalnych i lokalnych.

Pozytywne oddziaływanie infrastruktury społecznej na społeczno-gospodarczy rozwój obszarów wiejskich zależy od poziomu i struktury wytwarzanych przez nią usług, ich dostępności oraz konsumpcji. Brak odpowiedniej sieci placówek infrastruktury społecznej ogranicza dostęp do jej świadczeń, może spowodować tylko częściowe zaspokojenie danej potrzeby lub niezaspokojenie jej, a nawet doprowadzić do jej zaniku (Janoś-Kresło, 2012).

Podsumowując należy podkreślić, że infrastruktura społeczna jest czynnikiem determinującym ich rozwój, ale trzeba mieć świadomość, że rzeczywiste mechanizmy procesów rozwojowych są bardzo złożone i nie zawsze czynniki ograniczające rozwój leżą po stronie braków w wyposażeniu infrastrukturalnym.

Ocena zadowolenia mieszkańców obszarów wiejskich z usług świadczonych przez wybrane elementy infrastruktury społecznej

W niniejszej części artykułu dokonano analizy oceny zadowolenia mieszkańców obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego z jakości i dostępności do usług

świadczonych przez infrastrukturę społeczną. Szczegółowej analizie poddano zależności zachodzące pomiędzy poziomem oceny danego elementu infrastruktury a wiekiem respondentów².

Materiał do badań stanowiły informacje zebrane podczas badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób zamieszkujących obszary wiejskie województwa wielkopolskiego³. W ankiecie, która składała się z dwóch części, wzięło udział 136 osób. Ankietowani zamieszkiwali we wszystkich powiatach ziemskich województwa wielkopolskiego. W doborze próby badawczej posłużono się metodą doboru nielosowego (przypadkowego) opartego o znajomość struktury badawczej populacji zamieszkującej obszary wiejskie województwa wielkopolskiego.

Pierwsza część kwestionariusza ankietowego zawierała pytania dotyczące tego jak ważny jest na obszarach wiejskich dostęp ludności do wskazanych usług infrastruktury społecznej i gospodarczej. W części drugiej poproszono o szczegółową ocenę zadowolenia z usług świadczonych przez wybrane kluczowe elementy infrastruktury.

Największą grupę (46% ankietowanych) tworzyły osoby zamieszkujące we wsiach liczących od 100 do 600 osób, nieco mniejszą (40% ankietowanych) w miejscowościach liczących więcej niż 600 osób, zaś najmniejszą (14% ankietowanych) we wsiach zamieszkiwanych przez mniej niż 100 osób. Ponad połowa ankietowanych (57%) posiadało wykształcenie wyższe lub policealne, 32% średnie zawodowe lub średnie ogólnokształcące, 8% zasadnicze zawodowe, a 2% wykształcenie gimnazjalne lub podstawowe. Wśród badanych najwięcej było przedstawicieli gospodarstw domowych, którzy jako główne źródło dochodu wskazali pracę na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym (34%) i pracę w gospodarstwie rolnym (29%). Niespełna 23% ankietowanych odpowiedziało, że prezentuje gospodarstwa pracownicze, około 8% gospodarstwa emerytów i rencistów, a nieco ponad 6% gospodarstwa pracowników użytkujących również gospodarstwa rolne.

W pierwszej części badania mieszkańców obszarów wiejskich zapytano o to jak ważny jest dla nich dostęp do usług świadczonych przez infrastrukturę:

- ochrony zdrowia,
- kultury,
- oświaty,
- sportu,
- wypoczynku i rozrywki,
- zaopatrzenia w wodę,
- odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- usuwania i składowania odpadów.

Badany miał za zadanie przypisać każdemu z elementów infrastruktury wagę od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało bardzo małe znaczenie dla niego danej usługi, zaś 5 bardzo duże.

Wyniki badania jednoznacznie wskazały, że dostęp do usług infrastruktury gospodarczej ma dla ankietowanych mieszkańców wielkopolskiej wsi większe znaczenie w porównaniu z dostępem do usług oferowanych przez infrastrukturę społeczną (tab. 1). Aż 94% z nich (128 osób) powiedziało, że zaopatrzenie w wodę ma dla nich duże i bardzo duże znaczenie. Żadna z badanych osób nie przypisała temu elementowi infrastruktury wagi 1 ani wagi 2. Respondenci wskazali również na dużą wagę dostępu do usług związanych z odprowadzaniem i

² Ze względu na charakter niniejszego artykułu przedstawiono w nim tylko część wyników uzyskanych w szerszym badaniu.

³ Badanie przeprowadzono w okresie od stycznia do marca 2016 roku.

oczyszczaniem ścieków (75% badanych przypisało im wagi 4 i 5) oraz usuwaniem i składowaniem odpadów (88% badanych przypisało im wagi 4 i 5).

Natomiast wśród usług świadczonych przez cztery składniki infrastruktury społecznej (ochrona zdrowia, oświata, sport i kultura) za najważniejszy ankietowani mieszkańcy wsi uznali dostęp do świadczeń systemu ochrony zdrowia. Aż 59% badanych (80 osób) powiedziało, że ma on dla nich największą wagę. Niewiele mniejsza część respondentów - 47% (64 osoby) uznała za bardzo ważną możliwość korzystania usług oferowanych przez infrastrukturę edukacyjną. Natomiast stosunkowo nieduże znaczenie badane osoby przywiązywały do świadczeń infrastruktury kultury – aż 37% (50 osób) przyznało jej wagę 3, infrastruktury związanej z wypoczynkiem i rozrywką – 32% ankietowanych (44 osoby) przydzieliło jej wagę 3 i infrastruktury sportu – gdzie najczęściej przypisywanymi wagami było 3 (38 osób, 25%) i 2 (34 osoby, 25%).

Tabela 1. Znaczenie dostępu do usług świadczonych przez infrastrukturę na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego (liczba respondentów)

Table 1. The importance of access to services provided by the infrastructure in rural areas of Wielkopolskie Voivodship

Wyszczególnienie	Waga:				
	1	2	3	4	5
Ochrona zdrowia	10	6	8	32	80
Oświata	8	10	32	22	64
Sport	12	34	38	32	20
Wypoczynek i rozrywka	10	22	44	32	28
Kultura	10	26	50	28	22
Zaopatrzenie w wodę	0	0	8	26	102
Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	4	6	24	22	80
Usuwanie i składowanie odpadów	0	6	10	42	78

Źródło: badania własne.

Otrzymane w drugiej części badania wyniki ukazały znaczące różnice w ocenie zadowolenia z usług wybranych składników infrastruktury społecznej, tj.:

- infrastruktury ochrony zdrowia,
- infrastruktury kultury,
- infrastruktury sportu.

Oceniając usługi świadczone przez infrastrukturę ochrony zdrowia respondenci wypowiedzieli swoje zdanie między innymi na temat jakości i dostępu do jej usług oraz kwalifikacji kadry (tab. 2). Z przeprowadzonych badań wynika, że jakość usług świadczonych przez infrastrukturę ochrony zdrowia została oceniona głównie jako wystarczająca (37% badanych) i dobra (31% badanych). Najwyższy odsetek (56%) osób oceniających jakość usług służby zdrowia jako bardzo dobrą znalazł się wśród ludzi młodych – do 24 roku życia, zaś największy udział w liczbie ankietowanych (31%) wskazujących na niedostateczną jakość analizowanych usług stanowiły osoby mające więcej niż 54 lata.

Większość badanych mieszkańców obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego oceniła dostęp do usług służby zdrowia jako wystarczający (44%) lub dobry (32%). Podobnie jak w przypadku oceny jakości usług badanego składnika infrastruktury społecznej tak i tu wśród osób przyznających najwyższe noty aż 67% stanowili najmłodsi ankietowani, zaś w grupie badanych uznających dostęp do usług

infrastruktury zdrowia za niedostateczny największą grupę tworzyły osoby w wieku od 45 do 54 lat oraz powyżej 54 roku życia (po 20%).

Tabela 2. Ocena zadowolenia z usług infrastruktury ochrony zdrowia

Table 2. Assessment of satisfaction with the services of healthcare infrastructure in rural areas

Wyszczególnienie	Ocena			
	5 [%]	4 [%]	3 [%]	2 [%]
Jakość usług	13	31	37	19
Dostęp do usług	9	32	44	15
Kwalifikacje kadry	16	52	25	7

Źródło: badania własne.

Kolejnym składnikiem oceny zadowolenia z usług infrastruktury ochrony zdrowia były kwalifikacje kadry. Przez większość badanych (52%) zostały one ocenione jako dobre, a tylko 7% uznało, że są one niewystarczające. Wśród ankietowanych, którzy najwyżej ocenili umiejętności zawodowe pracowników służby zdrowia największy udział miały osoby w wieku od 25 do 34 lat (59%), zaś w grupie oceniających je najniżej największy odsetek prezentowali badani z najstarszej grupy wiekowej (40%).

Tabela 3. Ocena zadowolenia z usług infrastruktury kultury na obszarach wiejskich

Table 3. Assessment of satisfaction with the services of cultural infrastructure in rural areas

Wyszczególnienie	Ocena			
	5 [%]	4 [%]	3 [%]	2 [%]
Jakość usług	10	32	41	16
Dostęp do usług	10	31	41	18

Źródło: badania własne.

Ankietowani mieszkańcy obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego wskazali na usługi świadczone przez infrastrukturę społeczną kultury jako na jedne z najmniej znaczących. Jednakże oceniając ich jakość, aż 41% badanych odpowiedziało, że uważa ją za przeciętną, a 32% za dobrą (tab. 3). Natomiast za niewystarczającą uznało ją 16% respondentów. W grupie badanych, którzy uważają jakość usług oferowanych przez omawiany składnik infrastruktury za bardzo dobrą aż 58% stanowiły osoby młode (do 24 roku życia – 29% i od 25 do 34 lat – 29%). Z kolei wśród mieszkańców w wieku powyżej 54 lat nie znalazła się ani jedna osoba, która oceniłaby jakość usług kulturalnych za bardzo dobrą. Ocenę niedostateczną najczęściej przypisywały usługom świadczonym przez infrastrukturę kultury osoby w wieku ponad 54 lata (35%).

Tabela 4. Ocena zadowolenia z usług infrastruktury sportowej na obszarach wiejskich

Table 4. Assessment of satisfaction with the services of sports infrastructure in rural areas

Wyszczególnienie	Ocena			
	5 [%]	4 [%]	3 [%]	2 [%]
Jakość usług	28	46	16	10
Dostęp do usług	22	49	22	7

Źródło: badania własne.

Mieszkańcy wsi województwa wielkopolskiego podobnie i równie wysoko, jak jakość usług dostarczanych przez infrastrukturę kultury, ocenili ich dostępność (tab. 3). Również

w tym przypadku wśród osób oceniających dostęp do usług kultury jako bardzo dobry największy odsetek stanowiły osoby młode (43%), zaś wśród oceniających go najniżej najczęściej (33%) było osób starszych (ponad 54 lata).

Ostatnimi ocenianym elementem infrastruktury w badaniu były usługi świadczone przez infrastrukturę sportu (tab. 4). W porównaniu, z przedstawionymi powyżej ocenami dotyczącymi infrastruktury ochrony zdrowia i infrastruktury kultury, większość ankietowanych uznała jakość i dostępność oferowanych przez infrastrukturę sportową usług jako bardzo dobrą i dobrą – odpowiednio – 74% i 73%, a ocenę niedostateczną przyznało ich jakości tylko 10%, a dostępności tylko 7% badanych (tab. 4). Interesującym pozostaje fakt, że zarówno w grupie oceniających najwyżej jakość usług infrastruktury sportu, jak i w grupie oceniających ją najgorzej największy udział stanowiły osoby w wieku do 24 lat – odpowiednio 40% i 57%. Podobna sytuacja miała miejsce w ocenie dostępu do usług infrastruktury sportowej. Najwięcej ocen bardzo dobrych (57%), jak i niedostatecznych (45%) przyznali także najmłodsi ankietowani (tab. 4).

Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonych w pracy rozważań i badań można sformułować następujące wnioski:

1. W dobie zachodzących na obszarach wiejskich procesów rozwojowych infrastruktura jest jednym z kluczowych narzędzi generowania pozytywnych zmian w sferze gospodarki, społeczeństwa oraz środowiska. Na poziomie regionalnym i lokalnym ważna rola wyposażenia infrastrukturalnego wynika również z faktu, że ma ono znaczący wpływ na ich konkurencyjność.
2. Infrastruktura należąc do grupy głównych czynników wpływających na możliwości rozwojowe obszarów wiejskich oraz z uwagi na bardzo ważną rolę w kształtowaniu warunków życia ludności wsi powinna być przedmiotem systematycznych badań, których celem byłoby ustalenie zachodzących w czasie zmian w dostępności do usług przez nią świadczonych oraz potrzeb mieszkańców w tym zakresie.
3. Dla ankietowanych mieszkańców wielkopolskiej wsi dostęp do usług infrastruktury gospodarczej ma większe znaczenie w porównaniu z dostępem do usług oferowanych przez infrastrukturę społeczną. Największe znaczenie wśród elementów infrastruktury gospodarczej przypisywali możliwości korzystania z wody dostarczanej przez sieć wodociągową oraz usługom związanym z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków.
4. Wśród usług świadczonych przez składniki infrastruktury społecznej za najważniejszy ankietowani mieszkańcy wielkopolskiej wsi uznali dostęp do świadczeń systemu ochrony zdrowia oraz możliwość korzystania z usług oferowanych przez infrastrukturę edukacyjną.
5. W gronie oceniających bardzo dobrze usługi dostarczane przez infrastrukturę ochrony zdrowia i kultury największy udział stanowili ludzie młodzi, a wśród oceniających niedostatecznie osoby starsze. Natomiast jeśli chodzi o ocenę jakości i dostępu do usług świadczonych przez infrastrukturę kultury, to zarówno w grupie oceniających je najlepiej, jak i w grupie oceniających je najgorzej największy udział stanowiły osoby w wieku do 24 lat. Taki rozkład ocen może być wynikiem świadomości ankietowanych w różnym wieku co do wpływu sportu na zdrowie, a także oczekiwań związanych z poziomem usług świadczonymi przez infrastrukturę kultury.

Literatura

- Borys, T. (1999). Ekorozwój jako zbiór cech, (w:) T. Borys (red.) Wskaźniki ekorozwoju, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok, 69–70.
- Chmielak, A. (2001). Wybrane problemy kształtowania infrastruktury rozwoju zrównoważonego, Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Czaja, S. (2001). Koncepcja infrastruktury ekorozwoju, (w:) A. Chmielak (red.), Wybrane problemy kształtowania infrastruktury rozwoju zrównoważonego, Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Dice, L. R. (1955). Man's Nature and Nature's Man. The Ecology of Human Communities, Ann Arbor.
- Dolata, M. (2015). Znaczenie infrastruktury w koncepcji trwałego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, nr 40, t. 2, 51-53.
- Dolata, M., Lira, J. (2009). Zróżnicowanie infrastruktury gospodarczej obszarów wiejskich woj. wielkopolskiego, *Wiadomości Statystyczne*, nr 12, 66-67.
- Dolata, M. (2011). Stan i zmiany wyposażenia obszarów wiejskich w infrastrukturę ochrony środowiska naturalnego. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Seria Problemy Rolnictwa Światowego*, tom 11 (XXVI), zeszyt 2, 30-34.
- Dolata, M., Łuczka-Bakuła, W. (2005). Stan i kierunki rozwoju infrastruktury gospodarczej obszarów wiejskich Wielkopolski, Wyd. Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu.
- Domański, S. R. (2001). Kapitał ludzki, podział pracy i konkurencyjność, (w:) Bossak J., Bieńkowski W. (red.). Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji, Instytut Gospodarki Światowej, Warszawa.
- Dziembowski, Z. (1985). Infrastruktura jako kategoria ekonomiczna. *Ekonomista*, nr 4-5, 725-739.
- Gogolewska, J. (1999). Infrastruktura społeczna jako czynnik podniesienia konkurencyjności regionów na przykładzie Polski i niektórych państw UE, (w:) M. Klamut (red.), Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Hadyński, J. (2015). Regionalna konkurencyjność obszarów wiejskich, wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.
- Janoś-Kresło, M. (2012). Infrastruktura społeczna jako element zrównoważonego rozwoju, Analizy i Opracowania, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Technicznych w Radomiu, nr 1.
- Kośmicki, E. (2010). Zrównoważony rozwój w warunkach globalizacji gospodarki, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok.
- Kurzynowski, A. (2012). Infrastruktura społeczna w polityce społecznej państwa, Analizy i Opracowania, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Technicznych w Radomiu, nr 1.
- Lęcznar, M. (2008). Taksonomiczna analiza regionalnego zróżnicowania infrastruktury społecznej w Polsce, (w:) M. G. Woźniak (red.), Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej, Uniwersytet Rzeszowski, z. 11, Rzeszów.
- Palonka, K. M. (1992). Stan i zróżnicowanie przestrzenne infrastruktury społecznej na wsi, Polska Akademia Nauk, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Warszawa.
- Pięcek, B. (1997). Infrastrukturalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, (w:) M. Kłodziński, A. Rosner (red.), Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi w Polsce, Wyd. SGGW, Warszawa.
- Ratajczak, M. (1999). Infrastruktura w gospodarce rynkowej, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Ratajczak, M. (2002). Znaczenie infrastruktury w procesach globalizacji i integracji regionalnej, (w:) E. Skawińska (red.), Problemy wdrażania strategii rozwoju województwa wielkopolskiego, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego Oddział w Poznaniu, Poznań.
- Spychalski, G. (2009). Wpływ globalizacji na rozwój obszarów wiejskich, *Wieś Jutra*, nr 10/11/12, 15-16.
- Spychalski, G. (2005). Mezoekonomiczne aspekty kształtowania rozwoju obszarów wiejskich, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Winiarski, B. (2002). Konkurencyjność regionów - polityka regionalna – uwarunkowania makroekonomiczne, (w:) A. Klasik, Z. Ziolo (red.), Problemy transformacji struktur regionalnych i konkurencyjność regionów w procesie integracji europejskiej, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów.